

STIEFKINDEREN VAN DE FILATELIE

COURZEGELS

Na de eerste wereldoorlog was de algemene gedachte: dat nooit weer ! Iedereen was ervan overtuigd, dat er geen oorlog maar samenwerking tussen de volken moest komen. In een bond van volken moesten alle problemen tot een oplossing gebracht en niet met de wapens uitgevochten worden.

- *VOLKENBOND*

Eén van degenen, die een soort wereldbond als absoluut noodzakelijk beschouwde, was President Wilson van de Verenigde Staten van Noord-Amerika. Hij heeft zich zeer ingespannen om aan de gedachte van zo'n bond gestalte te geven. Hij stond erop, dat de oprichting van de bond zou worden opgenomen in het vredes-pact, dat aan Duitsland en zijn bondgenoten werd opgelegd. Na vele besprekingen is dat ook gebeurd en het definitieve ontwerp werd op 28 april 1919 vastgesteld. Deze datum kan men beschouwen als de geboortedatum van de Volkenbond, van welke bond de Verenigde Staten - ondanks de inspanningen van haar president - geen lid werden.

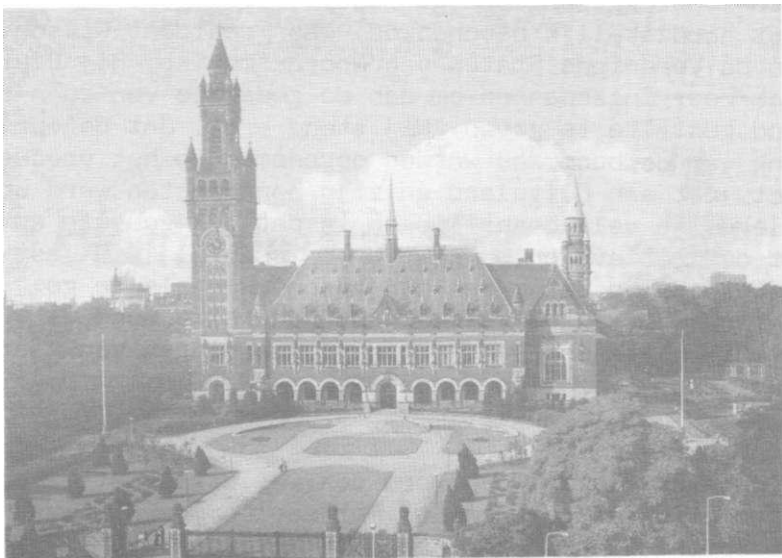
- *INTERNATIONAAL GERECHTSHOF*

In datzelfde ontwerp werd ook verlangd, dat er een internationaal gerechtshof met een permanent karakter zou komen. Er bestond reeds een internationaal Permanent Hof van Arbitrage maar het permanente element school alleen in de zetel, die 's Gravenhage was.

Een commissie van juristen - onder wie de Nederlander Mr.B.C.J.Loder - werd belast met het opstellen van een ontwerpstatuut en op 13 december 1920 werd het ontwerp goedgekeurd door de eerste Assemblée van de Volkenbond. Dit gerechtshof kreeg de naam:
COUR PERMANENTE DE JUSTICE INTERNATIONALE.

- *VREDESPALEIS*

De zetel van de Volkenbond werd Genève in Zwitserland en het gerechtshof werd in 's Gravenhage gevestigd. De zittingen vonden plaats in het - net voor de eerste wereldoorlog gebouwde - Vredespaleis. De bouw van het Vredespaleis was mogelijk gemaakt door de bekende Amerikaanse staalkoning Andrew Carnegie. Begonnen als loopjongen had Carnegie in de loop der jaren een enorm fortuin bijeenvergaard. Nadat hij zich uit zaken had teruggetrokken, wijdde hij zich voortaan uitsluitend aan het beheer van zijn enorm vermogen ten behoeve van filantropische doeleinden. Onderwijs, wetenschap en kunst hadden zijn belangstelling. Ook het werk voor de vrede droeg hij een warm hart toe en liet dat tot uiting komen in het beschikbaar stellen van miljoenen guldens voor de

Het "Vredespaleis" te 's-Gravenhage.

bouw van het Vredespaleis in 's Gravenhage in 1913.

Eerst werd het Permanente Hof van Arbitrage erin gehuisvest en na de eerste wereldoorlog het "COUR PERMANENTE DE JUSTICE INTERNATIONALE".

- *POSTBEHANDELING*

De post van de Volkenbond te Genève werd behandeld door een speciaal daarvoor aangestelde ambtenaar, die de beschikking kreeg over de zegels voor de frankering van Volkenbondscorrespondentie.

In Nederland werd een andere methode gevolgd. Toen in 1934, op verzoek van het Hof, speciale zegels voor het Hof werden uitgegeven, kwamen deze niet ter beschikking van het Hof maar bleven onder beheer van het plaatselijk postkantoor. De post van het Hof werd ongefrankeerd aangeleverd en door ambtenaren van genoemd postkantoor gefrankeerd en afgestempeld.

- *EMISSIE 1934*

Voor de vervaardiging van "Courzegels" werden zes zegels uit lopende emissies genomen en voorzien van een opdruk in goud. Vijf daarvan met de waarde van 1½, 2½, 7½, 15 en 30 cent waren zegels uit de emissie "Koningin Wilhelmina" van 1924 en de zesde zegel was de "Vredeszegel" van 12½ cent, die in 1933 ter gelegenheid van de Volkenbondsdag op 18 mei werd uitgegeven.

De eerste zes zegels, die in 1934 werden uitgegeven.

Op 31 december 1937 verloor deze laatste zegel zijn geldigheid en in januari 1938 kwam daarvoor de zegel van 12½ cent uit de reeds genoemde Koninginneserie in de plaats.

De 12½ centzegel, die in 1938 werd uitgegeven ter vervanging van de "Vredeszegel".

De postereien stelde voor de verzamelaars alleen gestempelde exemplaren ter beschikking - uiteraard tegen betaling van het bedrag van de frankeerwaarde - en verklaarde verder, dat de zegels niet geldig waren in het normale postverkeer. Door geen ongestempelde zegels te verkopen aan verzamelaars wilde men voorkomen, dat ook anderen deze zouden aanschaffen om er een ongeoorloofd gebruik van te maken.

Zaterdag 20 januari 1934 gingen de eerste "Courzegels" in de verkoop ten behoeve van verzamelaars en de belangstelling was groot. In het Nederlandsch Maandblad voor Philatelie van 16 februari 1934 lezen wij:

- " Zoals te verwachten was, was de kooplust
- " enorm. Bij de opening van het loket om
- " 2 uur stond een file van ongeveer 50 lief-
- " hebbers te wachten, zodat de laatsten bijna
- " niet meer in het postkantoor geborgen konden
- " worden. Spoedig werd een tweede loket geopend,
- " terwijl het aantal koopers nog steeds toenam.

Het is interessant om onze aandacht even op de gouden opdruk te richten, hoe deze opdruk werd opgebracht en wat het gevolg daarvan was.

De zegels werden bedrukt met een oranje-gele drukinkt, die de eigenschap had, dat hij bleef "hakkelen". Na deze drukgang werden de vellen met stofgoud afgewreven en op de naklevende plaatsen zette het stofgoud zich dan vast.

Het stempelen geschiedde met een stempelinkt, die samengesteld was uit minerale oliën, waarin blauwzwarte anilinekleurstoffen vermengd waren.

Wanneer men een afgestempelde zegel nauwkeurig bekijkt, dan lijkt het alsof de opdruk na de afstempling is opgebracht, Dit is echter compleet gezichtsbedrog. Het zeer dunne laagje stempelinkt is op de gouden opdruk echter onzichtbaar en doordat de opdruk als afschermlaag dienst ging doen, kon de inkt ook niet in het papier dringen.

Vlak na de uitgifte deed deze kwestie nogal wat stof opwaaien, zozeer zelfs, dat het bondsbestuur de deskundige C.J.van Ledden Hulsebosch opdracht gaf om deze zegels te onderzoeken. Hij kwam in zijn uitvoerig rapport tot de hierboven vermelde conclusie van gezichtsbedrog,

- *EMISSIE 1940*

Deze emissie heeft een zeer turbulent leven geleid. Tegelijk met de uitgifte op 1 april 1940 van de nieuwe serie Koninginnezegels, die ditmaal door W.A. van Konijnenburg waren ontworpen, werden van deze zegels ook nieuwe "Courzegels" in omloop gebracht in vier waarden t.w, van 7½, 12½, 15 en 30 cent. Deze zegels hadden ook weer dezelfde gouden opdruk als de vorige emissie.

Edoch! Een fout in de opdruk was de reden dat op 13 april 1940 de verkoop van deze emissie reeds werd gestaakt. De laatste E van INTERNATIONALE was een F geworden. Snel werd een verbeterde oplaag gereed gemaakt en begin mei in omloop gebracht.

De vier zegels die op 1 april 1940 werden uitgegeven.

Enkele dagen later brak de oorlog uit en dit had mede tot gevolg, dat het Internationale Gerechtshof niet meer kon functioneren. De zegels werden in grote hoeveelheden door de Duitsers gestolen, waaronder ook een groot aantal ongestempelden. Er is een periode geweest, dat men deze zegels niet meer als postzegels beschouwde maar als curiositeit. Er is misschien wel iets voor te zeggen om de ongestempelden als zodanig te beoordelen, daar zij nooit als postzegel dienst gedaan hebben.

- *EMISSIE 1947*

Na de tweede wereldoorlog kwam er een nieuwe volkerenorganisatie, de "VERENIGDE NATIES". Eén van de zes hoofdorganen van de V.N. werd het Internationale Gerechtshof dat nu "COUR INTERNATIONALE DE JUSTICE" ging heten. Het oude Hof werd ontbonden en de werkzaamheden werden door het nieuwe voortgezet.

Zes zegels in 1947 uitgegeven met de opdruk in carré.

Vanaf 10 februari 1947 werd weer dezelfde wijze van frankering toegepast als bij de vorige organisatie. De post van het Hof werd weer van dienstzegels voorzien. Hiertoe werden 5 zegels uit de serie Koninginnezegels van 1940 met de waarden van 7½, 10, 12½, 20 en 25 cent van een opdruk voorzien. De opdruk was de gewijzigde naam van het Hof opnieuw in goud. De woorden waren nu echter in carré geplaatst.

- EMISSIE 1950

In 1950 kwam er een wijziging. De opdrukken gingen vervallen en voor het eerst krijgt het Internationale Gerechtshof eigen postzegels. De bekende kunstenaar J.v.Krimpen krijgt opdracht om twee zegels met een waarde van 2 en 4 cent te ontwerpen, waarbij het woord "COUR INTERNATIONALE DE JUSTICE" in het zegelbeeld was opgenomen. Het resultaat waren zegels, die veel gemeen hadden met de cijferemissie van 1946, die van Krimpen ook ontworpen had. De "Courzegels" waren wat langer om de tekst te kunnen bevatten. In augustus verschenen de zegels. Deze emissie was echter geen lang leven beschoren want een nieuwe volgde snel.

Twee zegels type van Krimpen, uitgegeven in 1950.

- EMISSIE 1951

In maart 1951 werden nieuwe "Courzegels" uitgegeven en verdwenen de emissies van 1947 [Koninginnezegels] en van 1950 (cijfertype van Krimpen) van het toneel. Een geheel nieuwe serie werd ontworpen door S.L.Hartz, terwijl de belettering en de becijfering door J.v.Krimpen verzorgd werden. Voor de lage waarden werd gekozen voor een afbeelding van het Vredespaleis en voor de overige waarden voor de beeltenis van H.M. Koningin Juliana met daarbij de symbolen weegschaal, zwaard, blinddoek, kroon en hoorn. In 1951 verschenen:
de waarden 2 en 4 cent met de afbeelding Vredespaleis,
de waarden 6, 10, 12, 20 en 25 cent en 1 gulden
met de afbeelding H.M.Koningin Juliana.

In 1951 werden acht zegels uitgegeven met de afbeelding "Vredespaleis" en de afbeelding van H.M. Koningin Juliana.

Op 16 september 1953 werden de volgende waarden als aanvulling op deze serie toegevoegd:

3, 5 en 7 cent met de afbeelding Vredespaleis en 15 cent met de afbeelding H.M.Koningin Juliana.

De zegel van 6 cent met de afbeelding van de Koningin verscheen in een nieuwe uitvoering met de afbeelding van het Vredespaleis.

In 1953 verscheenen in dezelfde serie vier aanvullingswaarden en een gewijzigde 6 cent zegel nu met de afbeelding "Vredespaleis".

Opnieuw werd een zegel aan de serie toegevoegd. Dit gebeurde op 21 april 1958 toen een zegel met de waarde van 30 cent met de beeltenis van H.M.Koningin

De in 1958 uitgegeven zegel met een waarde van 30 cent.

Juliana werd uitgegeven. En tenslotte verschenen in 1977 nog drie aanvullingswaarden van 40, 45 en 50 cent, eveneens met de afbeelding van het Vredespaleis.

In 1977 werden drie aanvullingswaarden met de afbeelding "Vredespaleis" uitgegeven.

Geraadpleegde literatuur:

A.Bosman

Diverse jaargangen
Nederlandsch Maandblad
voor Philatelie

N.B. Dit artikel werd eind 1986 reeds geschreven. Dit jaap verschenen er in het Nederlandsch Maandblad voor Philatelie enkele zeer lezenswaardige artikelen over dit onderwerp in no. 3 van de heer C.Slofstra en in de nummers 4 en 5 van de heer Drs.H.Buitenkamp.